

Krematorier i Danmark.

Af Kirkearkitekt C. Svane.

Som Basis for den moderne Ligbrænding staar Ovn, hvis tekniske Konstruktioner har gennemgaaet en betydelig Udvikling, siden Italieneren *Coletti* i Halvfjserne konstruerede og byggede den første Ovn, baseret paa Brænding ved direkte Flamme, og til vore Dages Ovn, hvor Forbrændingen foregaar ved Hjælp af oplødet Luft (ca. 900–1100°) og Straalevarme.

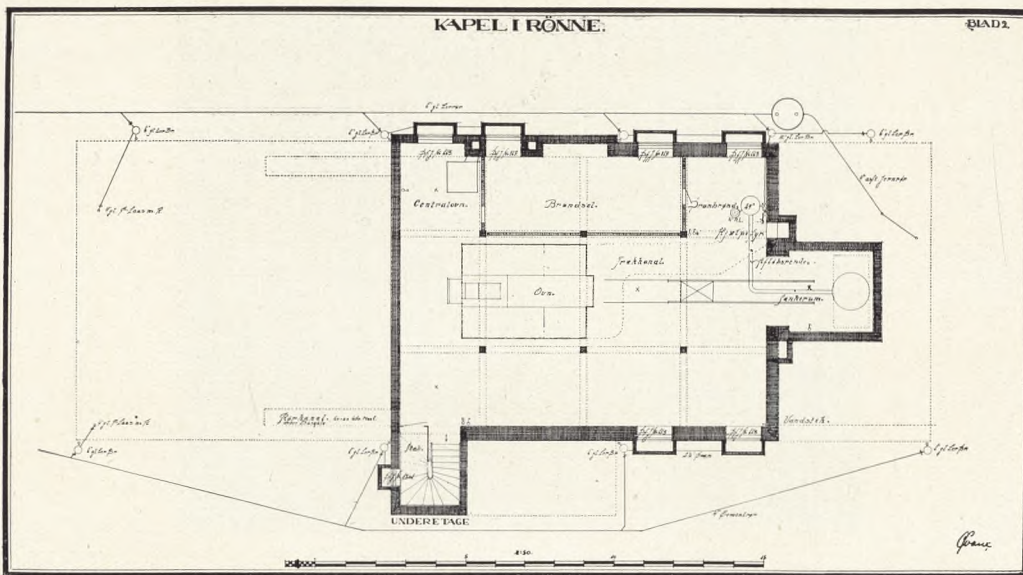
Det første moderne Krematorium her i Landet blev opført af Foreningen for Ligbrænding i 1886 paa Fasanvejen paa Frederiksberg, og den samme Forening opførte ligeledes dets Afløser: Krematoriet paa Bispebjerg i København, indviet 1907, der stadig med sine store tekniske Udvidelser, sine Columbarier og store Anlæg af Urnehaver staar som Landets første Krematorium.

Bispebjerg Krematorium repræsenterer de egentlige Krematorier, d. v. s. Bygninger, der er opført udelukkende til Brug for Ligbrænding og de dertil knyttede Højtideligheder, og det rummer i sit Anlæg alle nødvendige Elementer som Forsamlings-sal, Ligrum, tekniske Installationer og Urnegemmer, hvad enten Hensættelsen af Urnen skal ske i Columbarie, Urnemur eller Urnegrav.

Som man vil se af Billederne længere fremme i dette Hefte, er det en meget stor Kuppelbygning, flankeret af et Par lavere Fløje, hvori de underordnede Rum og Ovnene er anbragt. I underste Etage findes et stort Columbarium, og ovenover dette er Salen til Højtideligheden forud for den egentlige Brænding. Rundt om hele Gaarden løber en høj Urnemur, indeholdende en Mængde Smaarum, der fortil dækkes med Marmorplader eller Broncetavler. Denne Mur gemmer f. Eks. Støvet af Danmarks første kvindelige Læge.

Det næste Krematorium her i Landet blev Bygningen i Aarhus, indviet 1923, en Bygning, der trods sin Størrelse kun indeholder selve Ovn og Ligrum, medens

C. Svane: Kapel-Krematorium i Rønne. Grundplan. 1:500.

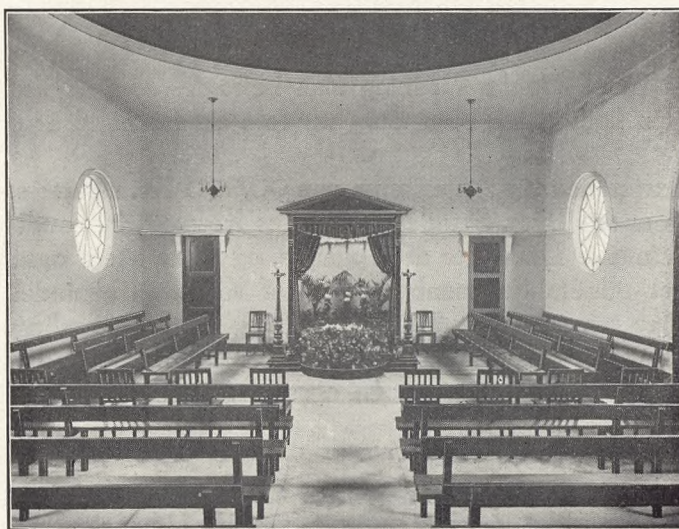
Sørgenhøjtideligheden med Jordpaakastelsen maa foretages i et andetsteds paa Kirkegaarden liggende Kapel. Denne Ordning maa betragtes som et absolut Fejlgreb, der aldrig bør gentages, ligesaa lidt som man bør føle sig fristet til at efterligne Bygningens Ydre.

Aarhuskrematoriet med sin Anlægssum paa 90,000 Kr. maatte nødvendigvis virke afskrækkende paa andre Byer. Skulde der bygges Krematorier rundt i Landet, maatte man ind paa helt andre Løsninger af Opgaven, og dette skete ogsaa gennem de nu af Kirkeministeriet tilladte Sammenbygninger af Kapel til almindelig Begravelse og Rum til nødvendige tekniske Installationer til Brug for Ligbrænding. Det er saaledes at forstaa, at Ministeriet ikke alene har givet sit Minde til denne Sammensmeltning, hvor det drejer sig om Nybygninger, men ogsaa hvor det drejer sig om Krematorietilbygninger til bestaaende Kapeller.

Det er jo nu saaledes, at der i de allerfleste Provinsbyer findes Kapel paa Kirkegaarden, og efterhaanden som den Skik vinder mere frem at lade Begravelser foregaa fra Kirkegaardskapellet istedetfor fra en Kirke, vil en Udvidelse eller Ændring af de bestaaende Kapeller være nødvendig. Ved en saadan Lejlighed raades der Bod paa bestaaende Mangler, ogsaa af teknisk Art. Belysnings- og Varmeforhold bringes i Orden; der skaffes Plads til Toiletter og til Graverens Materiel. Der skaffes Udvej for Anbringelse af Orgel osv., og flere Steder har man vist Klogskab og Forudseenhed nok til ogsaa at skaffe Plads til eller overveje Betimeligheden af Installation af de tekniske Indretninger til Brug for Kremation (Ligbrænding). Det er *dette*, der skal forstaaes som „sammenbygget“ Kapel og Krematorium, og det maa ses ud fra de to Betragtninger, at Ligbrændingssagen faktisk er i mægtig Udvikling, og at det er en Samfundsopgave at bortskaffe de døde Legemer, at gøre det saa økonomisk og hygiejnisk, som det kan gøres.

At Opgaven kan stille sig yderst forskellig er klart, idet saa at sige alle de eksisterende Kapeller er forskellige i Udseende og Indretning. Opgaven er ulige lettere,

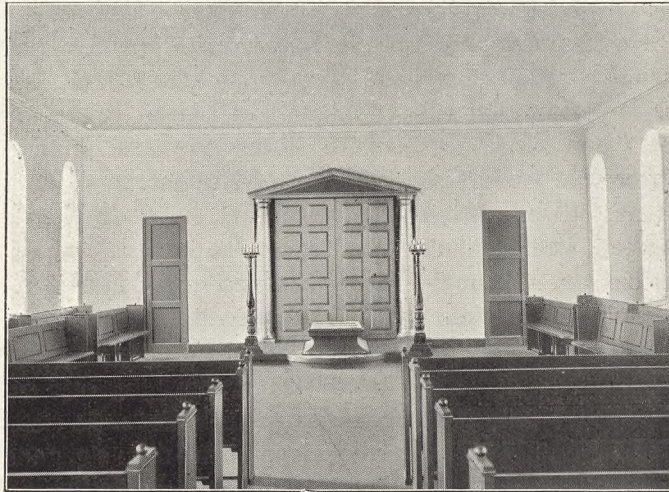
C. Svane: Kapel-Krematorium i Rønne. Underetage. 1:500.

hvor der er Tale om at opføre et helt nyt Kapel. Men man kan sikkert sige, at de til Kremation nødvendige Rum kræver saa lidt Plads, at de i *alle* Tilfælde kan anbringes saaledes, at de ikke forandrer den bestaaende Bygnings Karakter, ja de kan endog i visse Tilfælde gøres aldeles usynlige ved at anbringes under Terrainet.

Det skal saaledes nævnes, at Anbringelsen af Ovn i en under Jorden anbragt Etage, har vist sig at være økonomisk, og desuden har den den store Forskel, at den nødvendige Aftrækskanal for Forbrændingsprodukterne kan holdes indenfor Bygningens Taghøjde. Som Regel vil en stor Skorsten jo ikke pynte paa en Kirkegaard, og navnlig ikke, hvor Spørgsmaalet om dens Anbringelse ikke er løst sammen med Bygningens øvrige Udformning, saaledes som det saa smukt er løst paa Bispebjerg (se Billedet S. 40). Almindeligvis vil ca. 13 m samlet Længde paa Aftræksrøret være

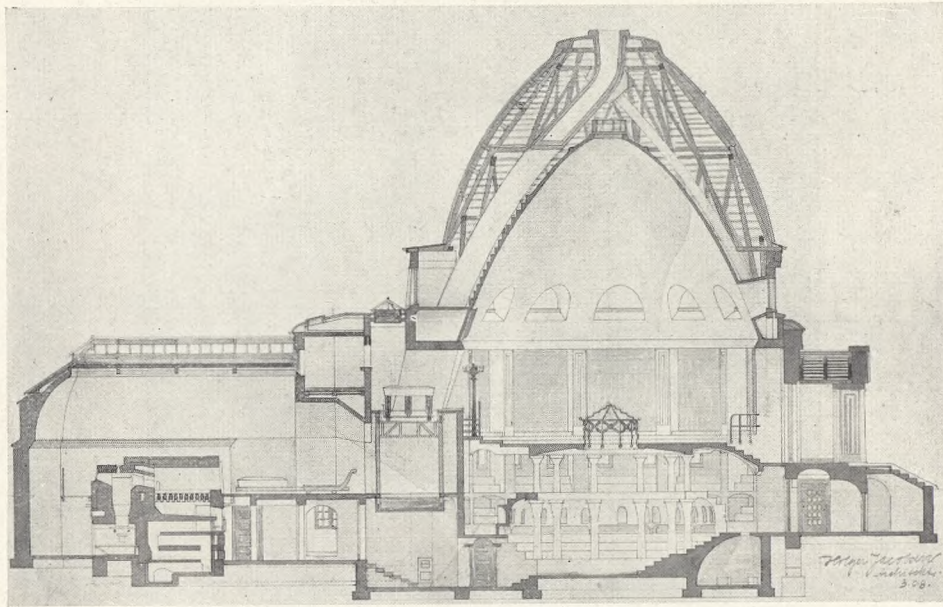
C. Svane: Kapel-Krematorium i Slagelse.

fuldt tilstrækkeligt til at betjene den Ovn, Høganæsovnen, som nu i Norden anvendes i stadig stigende Grad, og det er muligt ved denne Ovns specielle Foranstaltninger at gøre Forbrændingsprodukterne absolut fri for Røg- og Iugtpartikler. Det vil føre for vidt her at komme nærmere ind paa Ovns enkelte Funktioner, men man kan sige, at Ligbrændingsteknikken nu i det hele staar paa et saadant Stade, at ethvert rimeligt æstetisk Krav kan honoreres.

Ved Installationen maa enhver mekanisk Drivkraft være hydraulisk for at være fuldstændig lydløs og for at kunne give en blød Igangsætning. Transporten af Kisten fra Katafalken til Ovnen kan foregaa paa forskellig Maade, og det vil altid være en Skøns- eller Følelsessag, hvilken Maade man ønsker anvendt. Paa Bispebjerg sænkes Kisten direkte ned fra det Sted, hvor den under Ceremonien er anbragt. Saavel i

C. Svane: Kapel-Krematorium i Rønne.

Slagelse som Rønne og i andre projekterede Krematorier har man valgt at bære Kisten ind i et særligt Rum, hvor den efterlades i lyse og venlige Omgivelser, medens en hydraulisk Skydedør langsomt glider i og skiller den Døde fra de Levende. Dog kan man ogsaa her, som paa Bispebjerg, sænke Kisten, medens Følget ser derpaa. I det under Opførelse værende frederiksbergske Kapel-Krematorium (se Planen S. 42-43) vil Kisten blive baaret til et særligt Afleveringsrum, hvor de Efterlevende vil kunne tage den sidste Afsked. Ved en almindelig Begravelse bæres Kisten som sædvanlig ud til Graven, og det ses da, at Kapel-Krematorier ved deres Indretning ikke byder noget som helst Brud paa Ceremoniellet ved en almindelig Begravelse.

Naar der nu og da har vist sig Modstand imod en Forening af Kapel og Krematorie, saa hviler denne Modstand sikkert paa en Vrangforestilling om, at Krematorieafdelingen vil give Kapellet et ukirkeligt Præg, og dette behøver jo slet ikke at være Tilfældet. Modstanden vil imidlertid sikkert mere og mere tabe sig, ganske som det i sin Tid gik Paastanden om, at det var urimelig dyrt at indrette Krematorier. Det var i Virkeligheden denne Paastand, der skabte Slagelsekrematoriet som et Bevis for det modsatte.

Der er her i Landet opført Kapel-Krematorier i Slagelse og Rønne, og desuden er for Tiden under Opførelse et paa Frederiksberg.

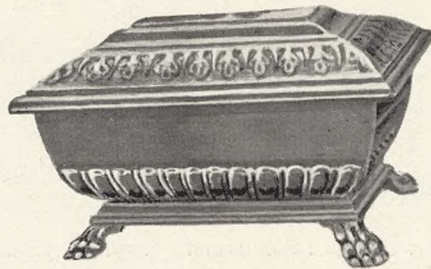
Slagelse-Krematoriet var oprindeligt planlagt som Tilbygning til det bestaaende Kapel, men Omstændighederne i Forbindelse med Utilfredshed med det bestaaende formede sig saaledes, at det gamle blev helt fjernet, og den foran afbildede Bygning blev opført for ca. 45,000 Kr. Af disse andrager de 12,300 Kr. Bekostning til Ovn, Elevator o. a. tekniske Indretninger. Krematorieindretningen samt et mindre Kolumbarium er anbragt i underste Etage. Desuden rummer Kapellet en Sal til ca. 200 Mennesker, dækket af en Kuppelhvælving, Ligrum, Orgelrum, Præsteværelse, Materialkammer, Toiletter m. m. Kravene ved Udformningen var omtrent de samme i Slagelse som i

Holger Jacobsen: Bispebjerg Krematorium. 1 : 500.

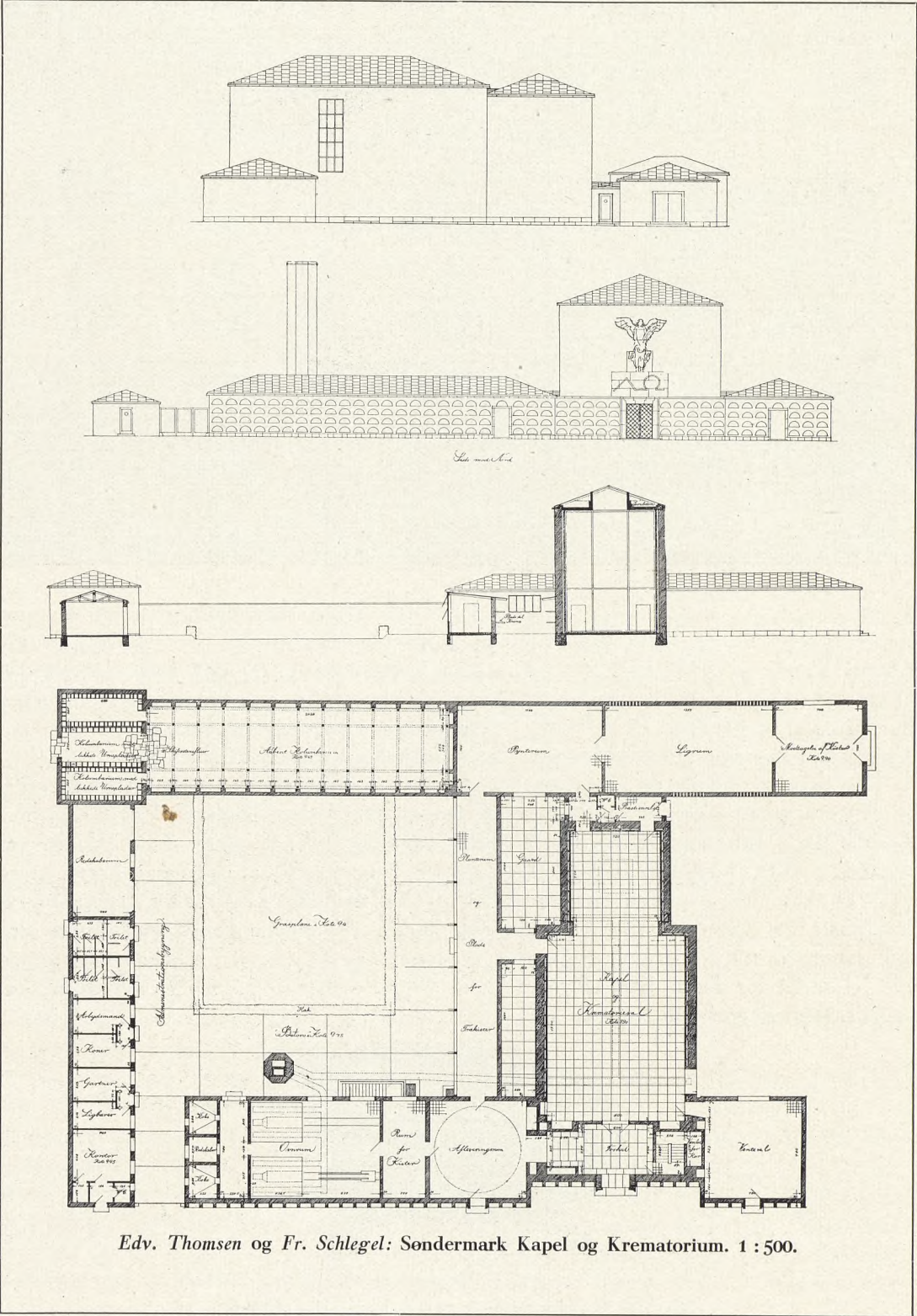

Rønne, dog kan Salen i Rønne rumme godt 300 Mennesker, ligesom Kapellet i det hele er større anlagt. Dette Kapel har med Inventar, Klokke og alle tekniske Installationer kostet 70,000 Kr. Der er indlagt Centralvarme, og der findes et mindre Orgel med Plads til Kor. Det frederiksborgske Krematorium er anlagt efter en meget stor Maalestok, indeholdende baade Columbarium, Urnemure og Rum for Kirkegaardens Administration. Det er beregnet til at ville koste ca. 400,000 Kr.

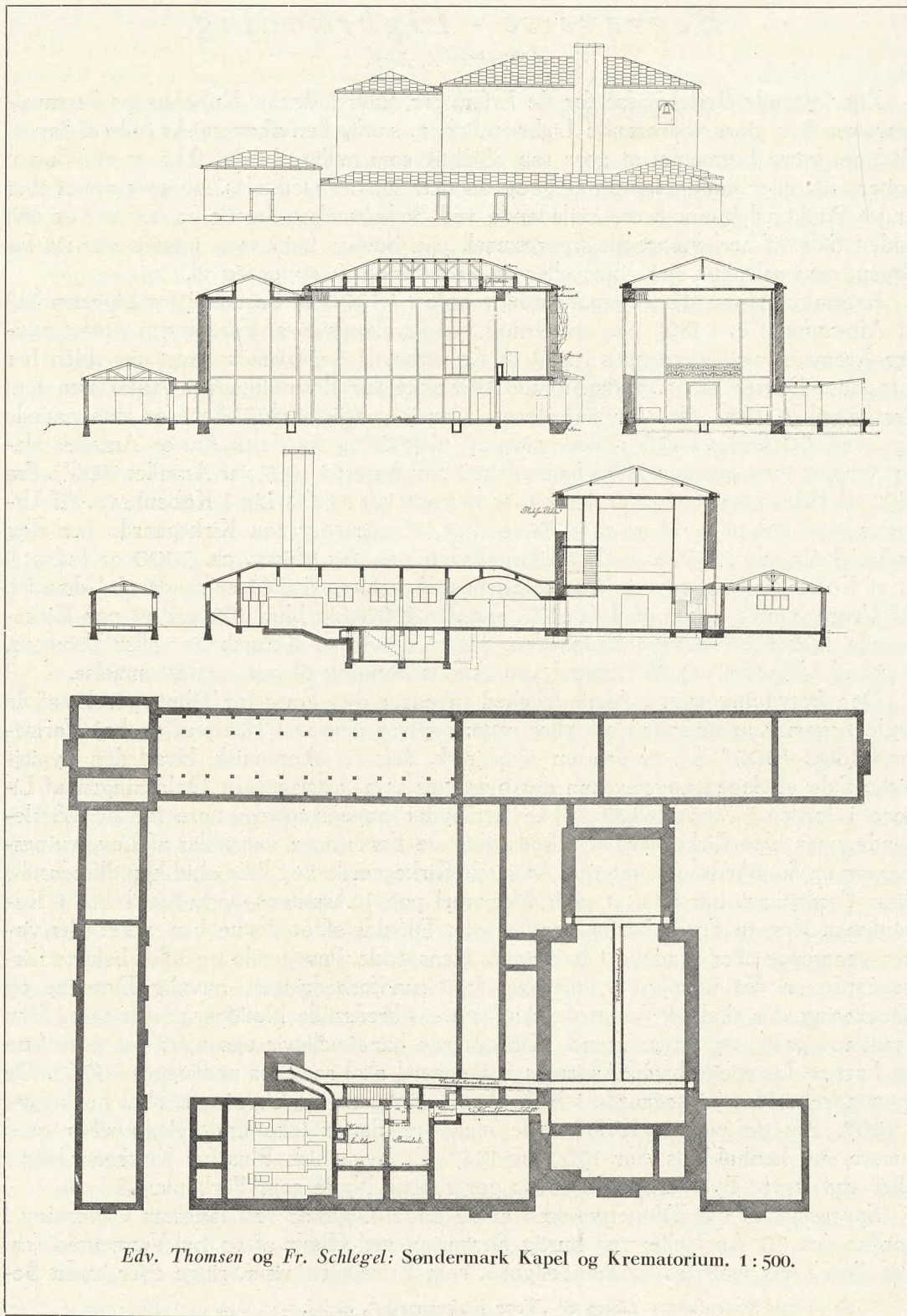
Det behøver imidlertid ikke, som ovenfor vist, at blive dyrt at bygge Krematorier, og det er jo i grunden meningsløst at bygge et almindeligt Kapel til 300,000 Kr. Aarhus har i Efteraaret indviet et saadant, (afbildet i V. K. 1928, S. 3) paa en ret begrænset Plads i en Provinsby, naar man kan regne med, at Jorden i Løbet af et ret kort Aaremaal vil være optaget af Gravsteder. Kapellet vil derefter staa tomt og værdiløst. Det vilde være klogere samtidig og for de samme Penge at indrette det som Krematorium, og man maa haabe, at den Interesse, som i Virkeligheden findes ude i Landet for denne Sag, vil medføre, at hver By faar sit Kapel-Krematorium, saa snart Lejlighed er dertil.

Øverst: Det gamle Columbarium, Bispebjerg.
Nederst: Engelsk Urnetype fra Westminster Abbey.

Edv. Thomsen og Fr. Schlegel: Søndermark Kapel og Krematorium. 1 : 500.

Edv. Thomsen og Fr. Schlegel: Søndermark Kapel og Krematorium. 1:500.